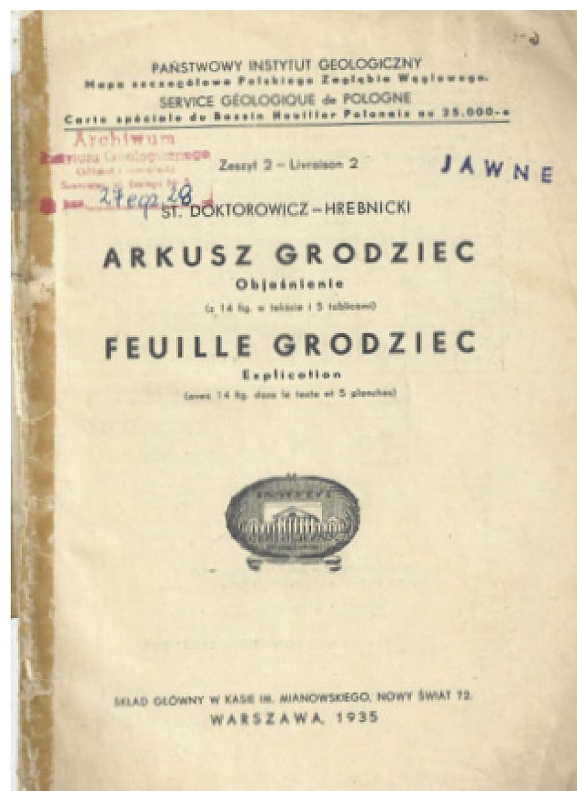

2. Lata 1921 - 1945

Początki działalności OG w Sosnowcu wiążą się z powołaniem do życia Stacji Geologicznej w Dąbrowie Górniczej, której zadaniem miało być rozpoznawanie budowy geologicznej Górnego Śląska, we współpracy z górnictwem węglowym. Organizację stacji rozpoczął w 1921 r. Arnold Saryusz Makowski, pracownik formującego się w tym czasie w PIG Wydziału Węgla. Lokal dla stacji uzyskał w budynku Szkoły Górniczo-Hutniczej, tzw. Sztygarcki, już wtedy powszechnie znanej i cenionej placówki kształcenia kadr górniczych (założonej w 1889 r.) w Dąbrowie Górniczej (Jureczka, Zdanowski, 2004). (W artykule zacytowałem tylko losowo wybrane publikacje, bowiem w tak krótkim artykule informacyjnym nie ma możliwości załączenia spisu bogatej bibliografii Pracowników OG. Wszystkich autorów publikacji, moich starszych i młodszych kolegów za to przepraszam. Może nadarzy się jeszcze okazja, aby opracować bibliografię OG.) Środki na działalność stacji uzyskano od Rady Przemysłowców Górniczych w Dąbrowie Górniczej kierowanej przez Stanisława Kontkiewicza, dyrektora kopalni Flora, absolwenta Politechniki Ryskiej i Petersburskiego Instytutu Górniczego, współpracownika pierwszego dyrektora PIG Józefa Morozewicza, kiedy ten był pracownikiem Komitetu Geologicznego Rosji. Nic w tym dziwnego, że włączył się w organizację i finansowo wsparł utworzenie delegatury terenowej PIG, w czym wtórował mu inny absolwent Instytutu Górniczego Hieronim Kondratowicz, pierwszy doktor honoris causa Akademii Górniczej w Krakowie (Kontkiewicz, Kontkiewicz 2018). Delegatura ta formalnie powstała w 1924 r. i otrzymała nazwę: Stacja Geologiczna w Dąbrowie Górniczej z siedzibą tymczasową w Szkole Sztygarów (rys. 2) (Rühle, 1960) w budynku, który w wyniku działań wojennych, w 1940 roku został zupełnie zniszczony.

W 1923 r. kierownictwo tworzącej się stacji objął Stanisław Doktorowicz-Hrebnicki, podobnie jak trzej ww., absolwent Instytutu Górniczego i pracownik Komitetu Geologicznego Rosji, który rozpoczął prace związane z wykonaniem mapy szczegółowej Polskiego Zagłębia Węglowego w skali 1 : 25 000. Prospekcja terenowa Doktorowicza-Hrebnickiego wspomaganego przez Józefa Krzyżkiewicza prowadzona na obszarze m.in. arkusza Grodziec została sfinalizowana wydaniem monografii (rys. 3) (Doktorowicz-Hrebnicki 1934), w której zamieszczono podział litostratygraficzny osadów karbonu. Ta propozycja okazała się trafiona w „10”, bowiem tylko z niewielkimi zmianami jest stosowana do dzisiaj.

Rys. 3. Strona tytułowa arkusza Grodziec
Fig. 3. The title page of the Grodziec sheet

Oprócz systematycznych badań kartograficznych, w stacji często pojawiali się Arnold Saryusz-Makowski (rys. 4) (1924) i Stefan Czarnocki (1935), zbierając materiały m.in. do mapy przeglądowej, jak również do monografii Polskiego Zagłębia Węglowego (rys. 5).

W końcu lat 30. przed wybuchem wojny, w związku z projektem powiększenia stacji i rozszerzenia zakresu wykonywanych prac geologicznych pozyskano nowy, obszerny budynek po stacji nadawczej radia w Katowicach-Brynowie, ale jego zagospodarowanie przekreślił wybuch wojny (Jureczka, Zdanowski, 2004).

Okres wojenny 1939 - 1945 to wyłącznie straty materialne, przede wszystkim w zbiorach: próbek, bibliotecznych i materiałów rękopiśmiennych. Część z nich została na szczęście

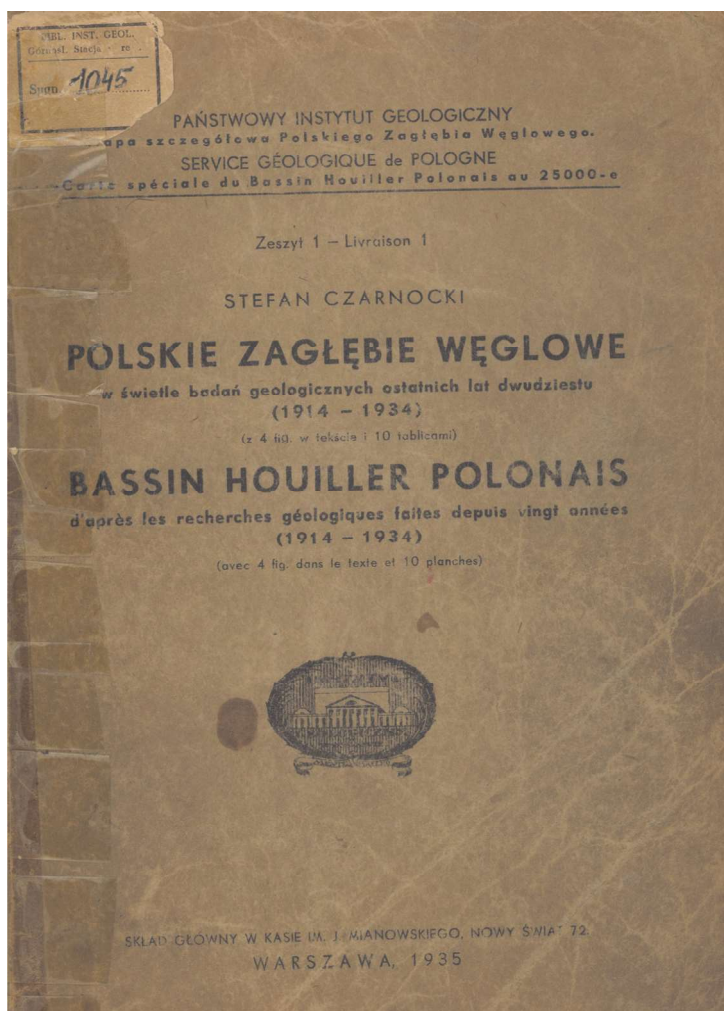
Rys. 2. Krajobraz Dąbrowy Górniczej z głównym budynkiem Szkoły Sztygarów (fot. S. Doktorowicz-Hrebnicki, lata 30.)

Fig. 2. The photo of Dąbrowa Górnicza town depicting the main building of the Miner's School (fot. S. Doktorowicz-Hrebnicki, lata 30.)

Rys. 4. Stanisław Doktorowicz-Hrebnicki (z lewej) i Arnold Saryusz-Makowski (fot. sprzed 1.09.1939)

Fig. 4. Stanisław Doktorowicz-Hrebnicki (left) and Arnold Saryusz-Makowski (photo before 1 Sept. 1939)

Rys. 5. Strona tytułowa - Polskie Zagłębie Węglowe

Fig. 5. The title page – Polish Coal Basin

przejęta przez osoby niemające wcześniej żadnego kontaktu z PIG. Wśród nich był górnik, absolwent „Szttygarki” Edward Ciuk (później prof. PIG - odkrywca wielu złóż węgla brunat-

nego), który przechował znikomą część materiałów w swoim mieszkaniu w Sosnowcu przy ul. Targowej (informacja ustna z lat 70.).

3. Lata 1945 - 1960

Wojna się skończyła, a społeczność instytutowa przystąpiła do działań zmierzających do odtworzenia PIG jako całości, co miało miejsce w Krakowie. Równocześnie Doktorowicz-Hrebniński wspólnie z Tadeuszem Bocheńskim (prof. AGH w Krakowie) czynili starania utworzenia wydziału węgla w rejonie górnośląskim. Najważniejsze było uzyskanie lokalu. Taka możliwość zaistniała w Czeladzi, w której władze udostępniły na potrzeby PIG willę dyrektora kopalni Saturn (obecnie Urząd Stanu Cywilnego), a następnie pomieszczenia na trzeciej kondygnacji (poddasze) w budynku dyrekcji kopalni Saturn (rys. 6).

Do pełnienia obowiązków kierownika nowej Stacji Terenowej PIG w Czeladzi powołano J. Krzyżkiewicza, współpracownika Doktorowicza-Hrebnińskiego z czasów kartowania geologicznego w rejonie dąbrowskim. Trudno dotrzeć do składu osobowego nowej jednostki PIG, ale wiadomo, że zatrudnieni w niej byli specjaliści z Krakowa (T. Bocheński, Stanisław Z. Stopa i in.). Do obsługi i pomocy technicznej zatrudnieni byli m.in.: inż. Anatol Zieliński (przez 30 lat zastępca kierownika, specjalista w zakresie kopalni pospolitych) oraz Z. Wanat i S. Kos, którzy jako wykwalifikowani kreślarze oraz Józef Kuciel – kierowca, przetrwali w PIG do

emerytury, współtworząc różne opracowania geologiczne. W 1949 r. pojawiła się nazwa Stacja Górnośląska i określenie „Górnośląska” już na trwałe została w nazwie placówki, która później zmieniła się w Górnośląską Stację Terenową, a następnie w Oddział Górnośląski. Po rezygnacji Krzyżkiewicza w 1952 r. na krótki czas był powołany na p.o. kierownika A. Zieliński, a następnie Stanisław Siedlecki i Karol Bojkowski. To za ich kadencji, przy wsparciu prezesa CUG prof. Andrzeja Bolewskiego rozpoczęto budowę obiektu w Sosnowcu, a liczebność załogi oddziału wzrosła z kilku do kilkudziesięciu osób reprezentujących różne dziedziny badań geologicznych, w tym stratyografię karbonu (Aleksander Jachowicz i K. Bojkowski), geologię regionalną (S. Bukowy), geologię złożową (A. Czekaj) i in. W II połowie lat 50. stację zasilili: Ł. Musiał, M. Tabor, J. Soboń-Podgórska, T. Migier, A. Kotasowa (stratygrafowie), M. Skupień, B. Nurkiewicz, D. Orłowska, A. Rózkowska, S. Cebulak (petrografowie), G.N. Kotlicka, A. Rózkowski (hydrogeolodzy), J. Porzycki, A. Kotas, J. Ślósarz (geologia złożowa), A. Siewniak, W. Zajączkowski, S. Kotlicki (geologia regionalna), którzy na dobre i na złe związali swoje całe zawodowe życie z PIG. Ponadto w tym czasie zatrudnionych było kilkanaście osób, które ze względów rodzinnych, a w zasadzie finansowych, odeszli z instytutu do tzw. przemysłu, często obejmując wysokie stanowiska służbowe.

Rys. 6. Czeladź, kopalnia Saturn (lata 50., arch. OG PIG)

Fig. 6. Czeladź, Saturn Mine

Rys. 7. Gmach Oddziału Górnośląskiego w Sosnowcu w 1960 r.

Fig. 7. Edifice of the Upper Silesian Branch in Sosnowiec in 1960

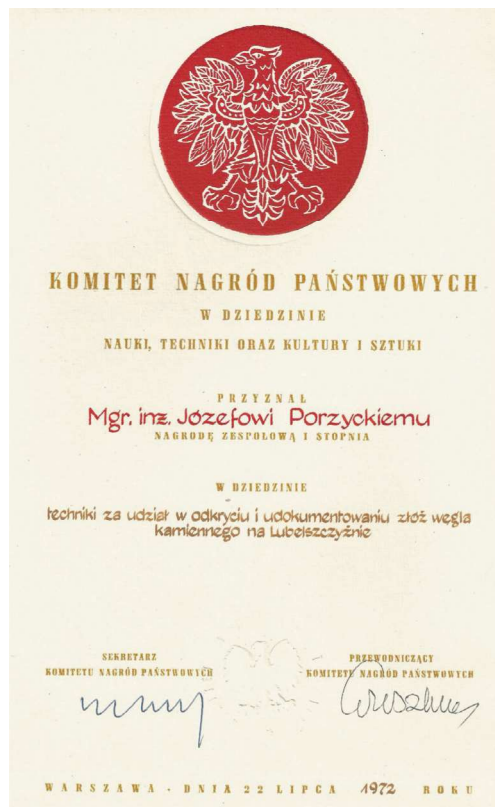
4. Lata 1960 - 1990

W 1958 r. podjął pracę Zdzisław Dembowski wywodzący się ze Zjednoczenia Przedsiębiorstw Geologicznych w Katowicach, gdzie pełnił funkcję kierownika zespołu dokumentującego złoża węgla kamiennego. Jego doświadczenie zawodowe w górnictwie i geologii złożowej spowodowało, że został powołany na kierownika stacji. To on kontynuował budowę w Sosnowcu zakończoną w 1960 r. W styczniu 1961 r. przeprowadzono PIG do nowej siedziby, przewidzianej na około 200 pracowników. Stan załogi nie przekraczał 100 osób, w związku z czym część budynku została przeznaczona na mieszkania dla pracowników stacji (Jureczka, Zdanowski 2004). Do zespołu na stałe dołączyli: S. Dybowa-Jachowicz, K. Piekarski, H. Kmiecik, T. Mazak, K. Zbrońska, K. Żółciński, S. Faryna, S. Jasienicka, M. Borysławski M. Mendrecka i J. Pawłowska. Ten stały zespół (rys. 8) wykonywał powierzone stacji, a od 1965 r. - w wyniku decyzji dyrektora PIG - Oddziałowi Górnośląskiemu, zadania w zakresie geologii złóż węgla kamiennego w Górnośląskim Zagłębiu Węglowym (GZW), a także w regionie lubelskim, w którym prowadzono prace zmierzające do rozpoznania karbonu i wyznaczenia zasięgu występowania złóż węgla kamiennego w nowym Lubelskim Zagłębiu Węglowym (LZW). Głównym osiągnięciem tych prac były: monografie karbonu lubelskiego (Osady ... 1966) i karbonu górnośląskiego (1972), identyfikacja pokładów węgla w GZW (Dembowski i in 1964), a także liczne artykuły publikowane oraz dokumenty archiwalne, w tym projekty rozpoznania geologicznego złóż węgla w LZW i GZW oraz rozpoznania regionalnego struktury Dębника i NE obrzeżenia GZW. Nie sposób pominąć w tym miejscu kompleksowej dokumentacji geologicznej złoża „Łęczna” w LZW, za którą w 1972 r. zespół dokumentujący pod kierunkiem Józefa Porzyckiego otrzymał Nagrodę Państwową I stopnia (rys. 9). W maju 1973 r. Z. Dembowski został Prezesem Centralnego Urzędu Geologii, a na kierownika OG powołano A. Jachowicza, który jako organizator Wydziału Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego zrezygnował ze stanowiska w 1975 r. Nowym Kierownikiem OG na niespełna dwa lata został Stefan Kotlicki, a następnie do 1979 r. Andrzej Stachura i do 1993 J. Porzycki.

Rys. 8. Część pracowników Oddziału Górnośląskiego PIG, 1970 r. W pierwszym rzędzie siedzą od lewej: J. Porzycki, J. Soboń-Podgórska, A. Kotasowa, Z. Dembowski, S. Bukowy, A. Siewniak, A. Zieliński, w drugim rzędzie siedzą od lewej: L. Musiał, G.N. Kotlicka, S. Knafel, S. Dybowa-Jachowicz, osoba zasłonięta, M. Tabor, T. Migier; stoją od lewej: J. Ryszka, W. Zajączkowski, A. Kotas, A. Rózkowski, K. Piekarski, S. Kotlicki, S. Cebulak

Fig. 8. Group photo of some employees of the Upper Silesian Branch in 1970

Rys. 9. Dyplom Nagrody Państwowej
Fig. 9. National Award Certificate

W latach 1970 - 1974 pojawiła się liczna grupa młodych geologów: M. Piekarska, J. Haisig, H. Hoksa, E. Kulesz, A. Pacholewski, M. Karwasiecka, S. Wilanowski, A. Zdanowski, Z. Buła, B. Głogowska, M. Truszel, J. Markiewicz, J. Kwarciański, K. Wycislik i H. Miś, którzy pracując całe swoje zawodowe życie w jednej instytucji dożyli w PIG do emerytury.

Zakończona sukcesem dokumentacja geologiczna złoża „Łęczna” dodała chęci i sił odmłodzonemu zespołowi do podjęcia nowych zadań w wielowatkowych, interdyscyplinarnych badaniach geologicznych. Na okres ten przypada m.in. zakończenie: dokumentacji geologicznej złoża „Chełm” w LZW, posumowania wyników badań karbonu na wybranych profilach N części LZW, kontynuacja kartowania geologicznego w ramach realizacji Szczegółowej mapy geologicznej Polski w skali 1:50000. W latach 1974 - 1975 przygotowano kilka projektów badań geologicznych w obszarach GZW, LZW, oraz w strefie NE obrzeżenia GZW. Instytut obsługiwało kilka urzędów wiertniczych, a więc pracy było w bród i zaistniała konieczność zatrudnienia nowych pracowników. Po części były to osoby z doświadczeniem górniczym, jak S. Gądek i R. Malicki, ale w zdecydowanej większości byli to absolwenci AGH: J. Wagner, B. Ptak, L. Gurba, M. Guzik i M. Markowiak. Pojawili się też pierwsi absolwenci WNoZ UŚ w Sosnowcu, utworzonego przy wydatnym wsparciu pracowników OG PIG: A. Jachowicza, S. Bukowego i A. Rózkowskiego. Pierwszą, zatrudnioną w OG absolwentką WNoZ była A. Chmura. W połowie lat 80. dołączyli: K. Lasoń, J. Jureczka, R. Habryn, A. Trzepierczyńska i L. Razowska. Wymieniony powyżej zespół w różnym składzie osobowym przeprowadził wszystkie zaprojektowane badania w otworach wiertniczych wykonanych w ramach poszukiwań: boksytów między Włodawą a Łukowem, węgla koksowych w południowej części LZW, rozpoznania karbonu w strefie Krasnystaw - Dęblin w LZW, głębokich poziomów karbonu GZW, rozpoznania polimetalicznego złoża „Myszków”. Wykonano też szereg opracowań i dokumentów m.in. dla przemysłu węglowego, samorządów i innych instytucji, które były w potrzebie uzyskania opinii i ekspertyz geologicznych, w tym map geologiczno-złożowych koniecznych przy zagospodarowaniu centralnego rejonu węglowego LZW w czasie budowy kopalni „Bogdanka”.

Pod koniec lat 80. cały zespół realizował posumowanie wyników badań przeprowadzonych w szeroko rozumianym regionie górnośląskim i regionie lubelskim. Efektem tych podsumowań była m.in. monografia „Karbon LZW” pod redakcją Dembowskiego i Porzyckiego (1988), Atlas geotermiczny GZW autorstwa M. Karwasieckiej i in. Podsumowania te były realizowane w ramach centralnego programu badawczo-rozwojowego (CPBR), którego koordynatorem w PIG był prof. Wacław Ryka - dyrektor Instytutu.

5. Lata 1990 - 2018

Na przełomie lat 80. i 90. XX wieku prace geologiczne z wykorzystaniem specjalistycznego sprzętu wiertniczego i geofizyki powierzchniowej ze względu na brak środków finansowych praktycznie zostały zaniechane. Ostatnie wiercenia wykonano na polimetalicznym złożu „Myszków”. Dokumentację geologiczną tego złoża K. Piekarski przy współpracy M. Markowiaka, R. Habryna i in. zakończył w 1993 r. W tym czasie zaistniała potrzeba zwrócenia uwagi na metan z pokładów węgla. Przestał on być dodatkiem utrudniającym wydobycie węgla, a stał się kopaliną towarzyszącą, możliwą do wykorzystania gospodarczego, którą zainteresowały się firmy zachodnie, głównie amerykańskie. Powstała konieczność zbilansowania zasobów tej kopaliny. Zadania tego podjął się zespół specjalistów pod kierunkiem Adama Kotasa. W opracowanej w OG ekspertyzie oceniono wielkość zasobów metanu do głębokości 1500 m z podziałem na zasoby w złożach udokumentowanych i prognostycznych. Ponadto na zlecenie ministerstwa środowiska opracowano tzw. pakiety koncesyjne, sprzedane w kilkunastu egzemplarzach

firmom zagranicznym. Efektem tego działania było pojawienie się inwestorów zainteresowanych rozpoznaniem i zagospodarowaniem metanu z pokładów węgla. Prawo do rozpoznania uzyskało kilka firm, ale w zasadzie tylko AMOCO z prawa tego skorzystało. Firma zainwestowała środki, wykonała kilka otworów, opracowała ich dokumentacje i ze względu na trudności techniczne związane z odzyskaniem metanu zrezygnowała z dalszych prac. Podobnie postąpiły inne firmy, w tym polska spółka Metanel działająca na złożu Silesia w Czechowicach-Dziedzicach.

W latach 1991 - 1993 wielu pracowników, tych zatrudnionych jeszcze w Czeladzi, zdecydowało się przejść na emeryturę, do tej grupy dołączył też A. Kotas oraz ze względów zdrowotnych J. Porzycki. Kierownictwo OG powierzono A. Zdanowskiemu. Po tej naturalnej redukcji załoga oddziału liczyła nieznacznie ponad 70 osób i w 2007 r. spadła do 50 osób. Nowe przyjęcia ze względu na trudności w zdobyciu zleceń należały do rzadkości i były realizowane na zastępstwo osób rezygnujących z pracy. W taki sposób zostali zatrudnieni m.in.: K. Strzemińska, P. Liszka, M. Zembal, S. Wilk, R. Formowicz, M. Jachowicz i in.

W związku z przyznaniem zorganizowania XIII Międzynarodowego Kongresu Karbonu i Permu w Krakowie w 1995 r. rozpoczęto przygotowanie publikacji kongresowych m.in. (Zdanowski, Żakowa red. 1995, Buła, Kotas red. 1995, Podemski i in. red. 1997). Kongres był okazją nawiązania współpracy pomiędzy specjalistami z Ukrainy, USA i Czech, efektem której były publikacje wydane w Rosji, Czechach, Ukrainie, USA, Chinach, Niemczech i Norwegii.

Zespół kartograficzny opracowywał w tym czasie arkusze SzMGP 1:50 000 z województw wielkopolskiego i górnośląskiego, a zespół hydrogeologiczny przedstawił cztery różnotematyczne mapy hydrogeologiczne w skali 1:100 000 z obserwacjami objaśnieniami tekstowymi.

Po 1995 r. do zadań w OG dołączono arkuszowe mapy geologiczno-gospodarcze, mapy geośrodowiskowe i mapy hydrogeologiczne w skali 1:50 000, które na początku były realizowane wspólnie z różnymi firmami geologicznymi, a obecnie są wykonywane wyłącznie w PIG. Są to mapy wykonane w wersji cyfrowej, dostępne m.in. na stronach internetowych PIG. Pracownicy OG brali udział w opracowaniu map geochemicznych z rejonu Górnego Śląska, w tworzeniu bazy Geoinfoskarb i MIDAS, a także w opracowaniu pakietów koncesyjnych węglowodorów dla firm starających się o koncesje na rozpoznanie złóż konwencjonalnych i niekonwencjonalnych. Do ważniejszych z tego okresu publikacji należy zaliczyć następujące opracowania: omawiające budowę geologiczną złoża Myszków (Podemski red. 2001), litostratygrafię i budowę geologiczną paleozoiku NE obrzeżenia GZW (Buła 2000, Buła i in. 2002) i wiele innych ważnych publikacji autorstwa pracowników OG.

W latach 2007 - 2011 dyrektorem OG była L. Razowska-Jaworek zastąpiona przez M. Krobickiego. Od 2014 roku funkcję tą sprawuje J. Jureczka.

Zmiany reorganizacyjne w PIG wprowadzone w ostatnich kilku latach nie wpłynęły na zakres tematyki działalności oddziału. Zgodnie z zapisami, w PGG działa pion państwowej służby geologicznej (PSG) i państwowej służby hydrogeologicznej (PSH). W ostatnich kilku latach do OG powrócił temat dotyczący metanu z pokładów węgla, ale tym razem jest to temat techniczno-badawczy realizowany wspólnie z PGNiG, którego celem jest odgazowanie pokładów węgla przed udostępnieniem górniczym. Według posiadanych, skąpych informacji pochodzących głównie z prasy można zakładać, że wynik badań zgodnie z założeniami autorów projektu będzie w dalekiej perspektywie czasowej pozytywny dla gospodarki naszego kraju.

6. OG w pracach za granicą

Pierwszym w historii OG pracownikiem, który wyjechał do pracy za granicą był S. Siedlecki – badacz Antarktyki od połowy lat 50., budowniczy stacji polarnej PAN nad Zatoką Białych Niedźwiedzi, a następnie wieloletni pracownik Norweskiej Służby Geologicznej odwiedził oddział po ponad 40 latach w 1997 r. W latach 1957 – 1961, w Albanii, prowadził badania geologiczne złóż węgla brunatnego, boksytów, żelaza i niklu A. Kotas, który po zakończeniu kontraktu został pracownikiem OG. W latach 60. przez okres trzech lat regionalne badania hydrogeologiczne w Kanadzie prowadził A. Rózkowski – profesor, przeszedł w 1984 r. na WNoZ US. W okresie od 1976 r. do 1987 r. grupa geologów z OG (S. Wilanowski, T. Migier, A. Zdanowski, Z. Buła, R. Malicki) brała udział w dokumentowaniu złoża węgla kamiennego Mezarif w Algierii oraz prowadziła regionalne badania karbonu Sahary algierskiej, których podstawowym celem było określenie możliwości występowania węgla w saharijskich basenach karbońskich Tindouf, Timimoun i Regane oraz weryfikacja zasobów węgla w złożach Bechar i Abadla. Pod koniec lat 70. w polskiej ekspedycji geologicznej w Mongolii pracowali S. Kotlicki, J. Haisig, M. Borysławski i M. Stawnicki. Na stażach w Ales (Francja) w zakresie geologii środowiskowej, złożowej i hydrogeologicznej przebywali pod koniec lat 80. M. Guzik i S. Wilanowski, a na krótkoterminowych stypendiach A. Zdanowski na Uniwersytecie de Savoie w Annecy (Francja) i A. Pacholewski w Służbie Geologicznej Finlandii. Na początku lat 90. na studiach podyplomowych w Uniwersytecie w Keele przebywali: M. Jachowicz, L. Razowska i M. Wach, a w Uniwersytecie Sheffield i Brytyjskiej Służbie Geologicznej w Nottingham M. Jachowicz. Ponadto po XIII MKKiP OG nawiązała współpracę z Instytutem Nauk Geologicznych Narodowej Akademii Nauk Ukrainy w Kijowie, efektem której jest wydana monografia karbonu Lubelskiego i Lwowsko-Wołyńskiego Zagłębia Węglowego, a także z Instytutem Nauk o Ziemi Uniwersytetu w Filadelfii, dzięki której powstała możliwość przekazania informacji o karbonie Polski podczas międzynarodowych kongresów i konferencji naukowych w: Moskwie (ZSRR), Calgary (Kanada), Filadelfii (USA), Pekinie i Nanjing (Chiny), Oslo (Norwegia), Bonn (Niemcy) i in.

OG oprócz konferencji krajowych organizowanych wspólnie z Polskim Towarzystwem Geologicznym w Sosnowcu, Rudach Wielkich, Ustroniu i Lublinie organizował i współorganizował wspomniany już XIII MKKiP (ICCP) w Krakowie, IV i VII Europejską Konferencję Węglową w Ustroniu i Lwowie, a także kilka innych konferencji geologicznych i hydrogeologicznych.

Literatura

- BUŁA Z. 2000 - Dolny paleozoik Górnego Śląska i Zachodniej Małopolski. Prace Państwowego Instytutu Geologicznego, t. 171, s 1 – 63.
- BUŁA Z. (red.), HABRYN R., KRIEGER W., KUREK S., MARKOWIAK M., WOŹNIAK P. 2002 - Atlas geologiczny pleozoiku bez permu w strefie kontaktu bloków górnośląskiego i małopolskiego. Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa
- BUŁA Z., KOTAS A. 1995 - Atlas geologiczny Górnośląskiego Zagłębia Węglowego. Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa.
- CZARNOCKI S. 1935 - Polskie Zagłębie Węglowe w świetle badań geologicznych ostatnich lat dwudziestu (1914-1934). Państwowy Instytut Geologiczny. Skład Główny w Kasie im. J. Mianowskiego. Warszawa
- DEMBOŃSKI Z., KOTAS A., MALCZYK W. 1964 - Identyfikacja pokładów węgla w Górnośląskim Zagłębiu Węglowym. Wydawnictwa Geologiczne, Warszawa.
- DEMBOŃSKI Z., PORZYCKI J., (red.) 1988 - Karbon Lubelskiego Zagłębia Węglowego. Prace Instytutu Geologicznego, t. CXXII.
- JANICKI T. 2019 - Archiwum geologiczne PiG-PIB w drugim 50-leciu istnienia. „Przeгляд Geologiczny” t. 67, nr 6: w druku.
- JURECZKA J., ZDANOWSKA A. 2004 - Oddział Górnośląski im. Stanisława Doktorowicza-Hrebnińskiego w Sosnowcu. „Biuletyn Państwowego Instytutu Geologicznego” nr 410, s. 79–86.
- Karbon** Górnośląskiego Zagłębia Węglowego. Prace Instytutu Geologicznego, tom XLI, 1972.
- KONTKIEWICZ A., KONTKIEWICZ A. 2018 - Hieronim Kondratowicz i Stanisław Kontkiewicz - razem na rzecz polskiego górnictwa. „Przeгляд Górniczy” nr 10, s 28 - 38.
- Osady** karbońskie w Zagłębiu Lubelskim. Prace Instytutu Geologicznego, t. 44, 1966.
- PODEMSKI M. (red.) 2001 - Paleozoic porphyry Molybdenum – Tungsten deposits in the Myszków area, Southern Poland. Polish Geological Institute, Special Papers, nr 6.
- PODEMSKI M., JACHOWICZ S., JAWOROWSKI K., JURECZKA J. (red.) 1997 - Proceedings of the XIII International Congress on the Carboniferous and Permian. 28th August - 2nd September 1995, Kraków, Poland.
- RÜHLE E. 1960 - Przeгляд działalności Instytutu Geologicznego (1919–1959). „Prace Instytutu Geologicznego” t. 30 (I), s. 5–55.
- SARYUSZ-MAKOWSKI A. 1924 - Mapa przeglądowa Polskiego Zagłębia Węglowego. W: Polskie Zagłębie Węglowe (budowa, zasoby, produkcja). Sprawozdania Polskiego Instytutu Geologicznego, t. II, z. 3-4, Warszawa, s. 275-313.
- ZDANOWSKI A., ŻAKOWA H. (red.) 1995 - Carboniferous system in Poland. Prace Państwowego Instytutu Geologicznego, nr 148.

Artykuł wpłynął do redakcji – kwiecień 2019

Artykuł akceptowano do druku – 7.05.2019